

פרשת חקת

נחי עין

פעלים המכילים יוד או ואו באמצע השורש כמו רוץ, שיר, שים, שוט, תור, נוס, ריב נקראים **נחי עין**. וכשנרצה לומר על הרבים בזמן עבר שהם רצו, שרו וכו' יהיה טעמים מלעיל אלא שישנם יוצאים מן הכלל הבאים בטעם מלרע לדוגמא "**כפירים רשו**" ורעבו" (תהלים לד,יא), "**המה מי מריבה אשר-רבו בני-ישראל**" (כ,ג), "**ושמו את-שמי**" (ברכת כהנים - ו,כז), "**אשר תרו אתה**" (יג,לב), "**שטו העם ולקטו**" (יא,ח) אמנם דעת הרמב"ל בעל האור-תורה ז"ל שלפי הדקדוק מילת "שטו" מלעיל²⁹⁴ אבל מנהגנו לאומרו מלרע²⁹⁵ לפי המסורת שבידנו²⁹⁶ ושהוא יוצא מן הכלל.

התנועות הקטנות

חמש תנועות קטנות²⁹⁰ הן פתח, סגול, חריק חסר (שחסרה יוד אחריו), קמץ חטוף (קמץ קטן) וקבוץ. וסימן נתנו להם "נחם פל-מפה" או "נס מל-פשע" שכל התנועות בהם הם קטנות.

לאחר תנועה קטנה לא מוטעמת יבוא בדרך-כלל דגש או שוא נח לדוגמא "יִקְדָּשׁ" (כ,ג) לאחר הפתח באה היוד דגושה ולאחר היוד עם חיריק החסר באה הקוף דגושה. וכן "נְנָשִׁים עַד-נִפְח" (כא,ל) נון ושין דגושות²⁹¹ שבאות לאחר פתח, במילת "וְנִשְׁקָפָה" (כא,כ) שלאחר חיריק חסר באה השין בשוא נח.

אלא שיש לתת טעם מדוע "וְנִשְׁמָהוּ עַל הַנֶּס" (כא,ט) המס רפה הרי היא באה לאחר חיריק חסר, ובאמת למרות חסרון היוד, חיריק זה הוא חיריק מלא שהיה צריך להיות "וישימהו" משורש "שים" וכמו כן צריך לומר "יִשְׁמַךְ אֱלֹהִים כְּאִפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה" (בראשית מח,כ) כשהשוא במס הוא בשוא נע כדן שוא לאחר תנועה גדולה כאילו כתוב "וישימך" עם יוד.²⁹²

במילת "וְיִירָשׁוּ אֶת-אֶרְצוֹ" (כא,לה) הריש בשוא נע מפני שבאה לאחר תנועה גדולה חיריק מלא ולמעשה גם כאשר יופיע "ירשו" עם יוד אחת²⁹³ נידון החיריק שבו כחיריק מלא כאילו כתוב בשתי יודים וצריך להניע את השוא, ולא רק כאן אלא שכל מילה שפעמים באה עם יוד ופעמים בלי יוד, גם באותם הפעמים שבאה בלי היוד, השוא שאחריה יהיה נע כמו פִּנְחָס (שמואל א א,ג), סָרָא.

²⁹⁴ בראש דבריו נראה שלא בא לחלוק שכותב **חושב** הייתי כי שטו העם הקוראים שטו העם מלרע נסכלו וכו' אך בספר פתח דברי **מצאתי** כי שטו העם מלרע ע"ד הזרות. אך המשך דבריו אינו חד משמע שכותב: ועדיין אני אומר **אם קבלה נקבל ודאי** ואם לאו **איני רואה להם על מה שישמוכו**. עכ"ל. ולי נראה מדקאמר ברישא אם קבלה נקבל, הכי הוי. והרמ"ש הביא דבריו ושוב הביא בירמיה יא,י שבספר אחד קדמון כתוב ש"שטו" מלרע.

²⁹⁵ ואין לבטל מסורה המסורה לנו מדור לדור מפני הספק בפרט שכן יש הסבר דקדוקי להיות מילה זו מלרע כמ"ש באמת ליעקב (קמנצקי) שטעם הדבר הוא מפני שתיבה שבאה קודם אותיות אה"ע היא הרבה פעמים מלרע.

²⁹⁶ וגם בספר פתח דברי הו"ד באו"ת ובמ"ש הביא מסורת שהיא מלרע, וצ"ל שהיא על דרך הזרות. וזה שהרד"ק לא מנה אותה במכלול עם אותם המעטים שבאו מלרע, י"ל תנא ושייר.

²⁹⁰ החילוק בין תנועות קטנות לגדולות מופיע כבר בדברי הרשב"י בוהר וגם נמצא בדברי המדקדקים הראשונים כמו ר' יהודה בן יקותיאל (יהב"י) הנקדן.

²⁹¹ ש"ץ **דגושה לשון שמה**. רש"י כאן. ואם ירפה השין יהיה לשון רבים של אישה.

²⁹² ובא המעמיד להעיד על החסרון.

²⁹³ דברים ג,כ; י,יא; ל,ה ועוד.